

17.03.2021

Viite: Siviilikriisinhallintalain nojalla nimitettävien asiantuntijoiden rekrytointia koskevan sääntelyn tarkistaminen; lausuntopyyntö PeODno-2021-123

Pelastusopiston lausunto

Sisäministeriö on asettanut joulukuussa 2019 työryhmän tarkistamaan siviilihenkilöiden osallistumisesta kriisinhallintaan annetun lain nojalla nimitettävien asiantuntijoiden rekrytointia koskevaa sääntelyä. Sisäministeriö on 18.2.2021 pyytänyt Pelastusopistoa toimittamaan mahdollisen lausuntonsa työryhmän hallituksen esityksen muotoon laatimasta muistiosta (SMDno-2021-2169). Pelastusopisto kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteaa seuraavaa:

Pelastusopiston näkemyksen mukaan olisi ollut perusteltua, että kansainvälinen pelastustoiminta olisi nostettu esille heti ensimmäisellä sivulla esityksen pääasiallinen sisältö -kappaleissa. Pelastusopisto katsoo, että yhtenä lakiehdotuksen tavoitteena olisi tullut nostaa esille kansainvälisen pelastustoimen asiantuntijoiden lähettämiseen liittyvän sääntelyn kehittäminen sekä siihen liittyvien valta-vastuusuhteiden selkeyttäminen.

Pelastusopiston näkökulmasta valtion virkamieslain (750/1994) 8 b ja 8 c §:n soveltaminen kansainvälisen pelastustoiminnan palvelussuhteen nimittämismenettelyssä on perusteltua. Terveystarkastus ennen tehtäville lähtöä on olennaista muun muassa työturvallisuuden kannalta. Myös kansainvälisen pelastustoiminnan valmiudessa oleville asiantuntijoille tehtävät turvallisuus selvitykset ovat perusteltuja, sillä asiantuntijoilla voi olla pääsy henkilötietoihin ja/tai vieraan maan salassa pidettäviin asioihin. Työnantajaroolissa Pelastusopisto on myös sitoutunut selvittämään tiettyihin sidosryhmien tehtäviin (kuten YK) lähetettävien henkilöiden taustat.

Lain 2 §:ssä kansainvälisen pelastustoimen asiantuntijoista käytetään nimitystä ”pelastustoimeen kuuluvan avun antamiseen osallistuva suomalainen henkilöstö”. Lisäksi s. 15 perusteluissa viitataan pelastustoimen henkilöstöön. Nämä käsitteet ovat omiaan antamaan en käsityksen, että kyseessä olisi nimenomaan pelastustoimeen liittyvä henkilöstö (pelastajat/palomiehet), vaikka suuri osa asiantuntijarekisterissä olevista on muita, kuin pelastustoimen asiantuntijoita. Käsitteiden osalta tulee huomioida, että kansainvälisen pelastustoiminnan (civil protection) tehtävät käsittävät laajasti eri asiantuntijuuden alueita. Pelastusopiston näkemyksen mukaan kuvaavampi ja parempi termi olisi kansainvälisen pelastustoiminnan tehtäviin osallistuva henkilöstö. Lisäksi pelastuslain ja erityisesti siihen liittyvän hallituksen esityksen perusteluissa on havaittavissa tällä hetkellä ristiriitaa ainakin osittain sen suhteen, keitä Pelastusopisto lain perusteella ylipäätään voi lähettää tehtäville (vrt. raja humanitaarinen-pelastustoiminta). Pelastusopiston mielestä lakiesityksellä olisi tullut selkiyttää oikeustilaa tältä osin.

Lakiesityksen 4 d §:ssä määritelty valituskielto on toimiva ratkaisu kansainvälisen pelastustoiminnan tehtävien osalta. Lähdöt ovat luonteeltaan nopeita ja tehtävien avaaminen, rekrytointi ja asiantuntijoiden lähettäminen tapahtuvat lyhyessä aikaikkunassa, jolloin muutoksen hakeminen ehdokkaaksi nimittämiseen tai palvelussuhteeseen nimittämiseen ei ole tarkoituksenmukaista.

Pelastusopiston näkemyksen mukaan kelpoisuusvaatimussäännöksen ottaminen lakiin olisi ollut erittäin tärkeää ja perusteltua. Kelpoisuuden määrittely on tärkeää, jotta voidaan varmistua tehtäville lähetettävien henkilöiden riittävästä osaamisesta toimia kansainvälisen pelastustoiminnan vaativissa tehtävissä. Kansainvälisen pelastustoiminnan tehtävillä kyseessä on avustustehtäviin lähetettyjen asiantuntijoiden työturvallisuus, mutta myös pelastustoiminnan kohteena olevan paikallisväestön turvallisuus ja terveys. Asiantuntijat edustavat tehtävillä Finn Rescue Teamia, työnantajaansa Pelastusopistoa ja laajemmin Suomen valtiota.

Lakiesityksen 5 § sekä lain 6 §:ään liittyen Pelastusopisto toteaa, että vaikka kansainvälisen pelastustoiminnan osalta työnantajana on Pelastusopisto, käytännössä Pelastusopistolla ei kuitenkaan ole todellista päättäväisvaltaa kaikissa nimityksissä. Osassa tehtävistä muu toimija (esim. Euroopan unioni) tekee valinnan Pelastusopiston ehdolle asettamista henkilöistä. Lain 6 §:ssä säädetään, että palvelussuhteeseen otettu on palvelussuhteen ajan toiminnallisesti jonkun muun kuin työnantajan alainen. Lakiesityksen muotoilu luo valta-vastuuepäselvyyden siitä, miltä osin työnantaja kuitenkin kantaa vastuun esim. työturvallisuudesta tehtävillä, joissa henkilö on palvelussuhteen ajan toiminnallisesti jonkun muun kuin työnantajan alainen. Pelastusopiston näkemyksen mukaan kohta olisi vaatinut selvennystä siihen, mitä on toiminnallinen alaisuus vs. työnantajavelvoitteet.

Erityisesti Pelastusopisto haluaa kiinnittää huomiota työnantajavelvoitteiden jakautumiseen kansainvälisessä pelastustoiminnassa. Kansainvälisen pelastustoiminnan operatiivisen toiminnan osalta käydään keskustelua siitä, että toiminta keskitettäisiin jonkin HY- alueen vastuulle 2023 alusta alkaen. Tätä muutosta silmällä pitäen Pelastusopisto haluaa jo tässä vaiheessa kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettei tällaisessa tilanteessa saa syntyä tilannetta, jossa kunnallinen tai muu Pelastusopiston ulkopuolinen toimija voi määrittellä/valita ehdokkaita ohi Pelastusopiston samalla kun lain perusteella Pelastusopistolla säilyisi työnantajavastuu lain 5 §:n mukaisesti. Pelastusopiston näkemyksen mukaan olisi ollut tärkeää, että kyseinen pykälä olisi muotoiltu uudelleen esimerkiksi niin, että työnantajana olisi Pelastusopiston lisäksi voinut toimia myös kunta, sisäministeriö tai muu julkinen organisaatio, jonka vastuulla kansainvälisen pelastustoiminnan asiantuntijoiden lähettäminen on. Vaihtoehtoisesti lainsäädäntöä tulisi tarkastella myös tältä osin uudelleen kyseisen muutoksen toteutuessa. Pelastusopiston näkökulmasta ei voi syntyä tilannetta, jossa se vastaa nimityksistä ja kantaa esimerkiksi työnantajavastuun ilman, että sillä olisi tosiasiallista valtaa vaikuttaa valittavien asiantuntijoiden osaamiseen ja/tai valintaan. Kuten lausunnossa jo aiemmin mainittiin, valtaosa asiantuntijarekisterin asiantuntijoista ovat tällä hetkellä muita, kuin pelastuslaitosten pelastustoimen ammattilaisia.

Vs. rehtori

Minna Hirvonen

Vs. koulutusjohtaja

Pekka Lindholm

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Pelastusopisto
17.03.2021 klo 20:30. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

SM kirjaamo

Tiedoksi

tapio.puurunen@intermin.fi